

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

וארא

כאו"א נעשה קודש לנשיא הדור שענינו "להביא לימות המשיח" בפועל ממש
ה"דורמיטא" שלפני הגילוי

שיחות קודש

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה
מאה ושש עשרה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש להתנלותו המיידית לעיני בשר של
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א
למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש

*

לזכות

החייל ב"צבאות השם" מנחם מענדל הכהן שי' כהן
ליום הולדתו השישי לאויש"ט, ביום כ"ה טבת ה'תשע"ט

ולזכות אחיו

חיילי "צבאות השם" שניאור זלמן הכהן ושולם דובער הכהן שיחיו כהן
ולזכות הוריו

הרה"ת ר' שמואל הכהן וזוגתו מרת מינא זעלדא שיחיו כהן
ולזכות זקניו

הרה"ג הרה"ת ר' יוסף עקיבא הכהן וזוגתו מרת פרידא מלכה שיחיו כהן
הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת שרה שיחיו גורביץ

*

נדפס ע"י ידידיהם

הרה"ת ר' יוסף יצחק הלוי וזוגתו מרת גיטל רחל שיחיו שגלוב

*

הי' שותף בהפצת "דבר מלכות"

להשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים טל.: (718) 753-6844

הוכן לדפוס ע"י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

דורנו (בעל ההילולא העשירי בשבט) בראשם ובראשנו – כל בני שבדורנו זה, נשמות בגופים, חיים נצחיים (ללא הפסק ח"ו), ובאים כולם יחד, ביחד עם הבתי כנסיות ובתי מדרשות ובתי מעשים טובים (כולל מוסדות הנ"ל כפשוטו) שבחוץ לארץ¹¹², לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש ולבית המקדש השלישי (והמשולש), תיכף ומיד ממש.

(112) ראה מגילה כט, א.

ויה"ר והוא העיקר שלא יצטרכו ל"סימנים"¹⁰⁹ על גמר ושלימות מעשינו ועבודתינו וההכנה לגאולה, כיון שתיכף ומיד ממש – ביום הש"ק זה – בא משיח צדקנו, ו"הקיצו ורננו שוכני עפר"¹¹⁰, והוא (שנעשה שוכן עפר בערב שבת זה¹¹¹) בתוכם, וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא

(109) ובודאי לא סימנים מסוג הנ"ל ח"ו, כיון שכבר יצאו י"ח, ומכאן ולהבא תהי' אריכות ימים ושנים טובות לכאו"א מבני שליט"א.

(110) ישע"י כו, יט.

(111) ראה לעיל הערה 65.

משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט ה'תשנ"ב

ב. ונראה לומר, שכיון שנקראים „אבות“, כמודגש בפירוש רש"י „וארא אל האבות“, שהאבות הם למעלה מהבנים ומקור להם („שורש ומקור כל נשמות ישראל“), יש בהם מעלה יתירה לגבי הבנים (אף שלבנים נתגלה שם הוי' שלא נתגלה לאבות).

ויתירה מזה, שמעלת האבות היא גם לגבי משה שאליו נאמר „אני הוי'“, ועל ידו הי' הגילוי דשם הוי' לכל בני – כמבואר בפירוש רש"י ש„אמר לו הקב"ה (למשה) חבל על דאבדין ולא משתכחין, יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם בא"ל שד"י ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת מה שמו . . (האבות) לא הרהרו אחר מדותי ואתה אמרת למה הרעותה“.

ועד כדי כך, ש„וארא אל האבות“ הוא הגורם שיהי' הגילוי גם אצל הבנים⁸ (ע"ד

(4) „אין קורין לאבות אלא לשלשה“ (ברכות טז, ב. וראה בארוכה תו"א ריש פרשתנו. תו"ח שם צה, סע"ב ואילך).

(5) תו"א ותו"ח שם.

(6) בפי' הבי' (בסיום הענין) – „ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה כו"ו. ואף שכותב ש„אין המדרש מתיישב אחר המקרא כו"ו, הרי מסיים „יתיישב המקרא על פשוטו . . והדרשה תדרש כו"ו“ (וראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 27 ואילך).

(7) וידוע שכל דבר הגורם הוא יותר הזק מהדבר שנגרם על ידו (ראה המשך וככה תרל"ז פט"ו).

(8) וגם גילוי שם הוי' (שנתגלה לבנים ולא נתגלה לאבות) הוא בכח האבות – ע"ד הפירוש במארו"ל (שבועות מה, סע"א. וש"נ) „יפה כח הבן מכח האב“, שגם מעלת הבן („יפה כח הבן“) לגבי האב הוא „מכח האב“, מהעצמיות דהאב, אלא שאצל האב לא בא בגילוי, כי אם אצל הבן (ראה לקו"ש חכ"ג ע' 222).

א. בהתחלת פרשתנו – „וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם וגו' לכן אמור לבני ישראל אני הוי' וגו'“ – צריך להבין:

(א) בנוגע לתוכן כתובים אלו שלאבות נתגלה הקב"ה רק ב„א"ל שד"י“, ולא בשם הוי', ואילו לבני יתגלה (עתה) בשם הוי' (כמבואר בדרושי חסידות) – איך מתאים הלשון „לכן (אמור גו')“, שהוא מסובב ותוצאה מהענין שלפניו, היינו, ש„אמור לבני ישראל גו'“ הוא בגלל ש„וארא אל אברהם גו'“ – היפך (לכאורה) תוכן הכתובים שאצל בני יהי ענין חדש („וידעתם כי אני הוי'“) שלא הי' אצל האבות („שמי הוי' לא נודעתי להם“)?

ב. ויתירה מזה: תוכן (התחלת) הפרשה הוא ע"ד מעלת בני שיתגלה אצלם שם הוי' שלא נתגלה להאבות, ואילו שם הפרשה, „וארא“, קאי על ההתגלות אל האבות, היינו, שהפרשה שבה מדובר אודות ההתגלות לבני שלא היתה אצל האבות, נקראת ע"ש ההתגלות אל האבות!?

(1) ו, ג"ז.

(2) ראה תו"א פרשתנו נו, א ואילך. תו"ח שם צב, ב ואילך. ובכ"מ.

(3) בפרש"י כאן: „לכן, ע"פ אותה השבועה“, ש„לכן“ קאי על „וגם הקימותי את בריתי גו'“, אבל, כיון ש„(לכן) אמור לבני ישראל אני הוי'“ בא בהמשך למש"נ לפנ"ו „וארא גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם“ (כפירוש רש"י „לא נכרתי להם במדת אמתית שלי שעלי נקרא שמי הוי', נאמן לאמת דברי, שהרי הבטחתים ולא קיימתי“, ובהמשך לזה „אמור לבני ישראל אני הוי'“, הנאמן בהבטחתי“), מסתבר לומר, שתיבת „לכן“ היא גם בהמשך ל„וארא גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם“.

ובפרט ע"י בני ביתו ומשפחתו שיחיו, "זרעו" כפשוטו, "זרעו בחיים", מתוך הוספה בכל עניני חיים, ברוחניות ובגשמיות, נשמה בריאה בגוף בריא, לאורך ימים ושנים טובות, עד מאה ועשרים שנה (כשני חיי משה), ויתירה מזה, עד מאה ושמונים שנה (כשני חיי יצחק).

וכיון שהתחלת כל הענינים היא בתורה, "משה קיבל תורה מסיני ומסרה כו' והעמידו תלמידים הרבה" – יש להציע ולעזור, "מפקחין על צרכי ציבור בשבת"¹⁰⁰ ע"ד התחלת ההוספה בקיום והרחבת המוסדות הנ"ל ע"י הוצאה לאור (לקראת ה"שלושים") קובץ חידושי תורה¹⁰¹ (כולל – דברי התעוררות בעניני תומ"צ, וגם בשפת המדינה), בהשתתפות תלמידי המוסדות הנ"ל, בני משפחתו, קרוביו וידידיו וכו"ב, ובקובץ זה יפרסמו גם שמותיהם של התומכים והמסייעים שבודאי יתמכו ויסייעו עוד יותר לקיום והרחבת המוסדות הנ"ל, ש"מצוה לפרסם עושי מצוה"¹⁰² – שע"ז יתוסף עוד יותר בהענין ד, "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", באופן של "מוכרת נצח", שע"ז ממחרים עוד יותר את השלימות האמיתית ד, "נצח" (ללא צורך ב"מוכרת נצח", בחיים נצחיים שלאחרי התחי'.

99 אבות רפ"א.

100 ראה שבת קג, א.

101 ובפרט שעיקר הענין ד, "מת בערב שבת" בעבודת האדם הו"ע השינה באופן שהנשמה שואבת חיים לצורך תוספת וחידוש החיות בלימוד התורה (כנ"ל ס"ד) – כבערב שבת זה, שניתוסף בלימוד התורה, בנגלה דתורה ובפנימיות התורה, ע"פ תורת חסידות חב"ד, בסמיכות ובקשר ובשייכות להמאורע ד, "מת בערב שבת", ובפרט בביאור פרטי הענינים שבמאור"ל זה ("מת בערב שבת סימן יפה לו"), כנ"ל בארוכה.

102 שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. וראה מג"א א"ח סקנ"ד סק"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג.

ועוד ועיקר – שהמאורע ד, "מת בערב שבת" מהוה, "סימן יפה"¹⁰³ (אם עדיין יש צורך ב"סימנים") שכבר נגמרה ונשלמה עבודת השליחות דבירור וזיכוך עניני החול באופן ד, "זאב יטרף" ע"י, "זרעו של יוסף" (כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו) שנמשלו לדגים, והכל מוכן לסעודה¹⁰⁴, הסעודה דלעתיד לבוא ("ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"), שבה תהי' תכלית השלימות דאכילת הדגים¹⁰⁵ (לאחרי שלימות ההכנה בערב שבת) – "מבשרו"¹⁰⁶ של לויתן¹⁰⁷, וכן שור הבר¹⁰⁸ ויין המשומר.

103 ומ"ש "סימן יפה לו" – אין זה רק בתור איש פרטי, אלא גם בתור חלק מכלל התלמידים והשלוחים דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

104 להעיר ממאור"ל (סנהדרין לח, א), "אדם נברא בערב שבת . . . כדי שיכנס לסעודה מיד" ("שימצא הכל מוכן ויאכל מאשר יתפוץ" – פרש"י).

105 להעיר גם מהשייכות דדגים לה, "סימנים" דימות המשיח – כמאור"ל (סנהדרין צח, א), "אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה ולא ימצא" (ובחדא"ג מהרש"א: "לפי שכבר גלו כל הדגים מא"י לח"ל כדאיתא במדרשות (פתיחתא דאי"כר בסופה), אמר בעת הגאולה שיהי' מפלה למצרים יבקשו שם דג לחולה ולא ימצא שם לפי שיחזור הדגים לא"י").

106 ב"ב עה, א.

107 להעיר ממ"ש (תהלים קד, כו), "לויתן זה יצרת לשחק בו" – שהו"ע השחוק והתענוג למעלה מכללות העבודה דבירור העולם (ראה תו"א תולדות יו, ד. לקו"ת נשא כב, א. יהל אור עה"פ (ס"ע תה ואלק"ה), שוהו תוכן הענין ד, "זאב יטרף".

108 לאחרי ש"לויתן נותן בסנפיריו ונחרו" (ויק"ר פי"ג, ג) – שחשיטה זו תהי' מותרת לעתיד לבוא* כיון ש"חידוש תורה מאתי תצא" (ויק"ר שם. וראה בארוכה מה"ש תנש"א ח"ב ע' 566 ואלק"ה).

* להעיר מהשקט"ט בנוגע ללויתן אם הוא דג שוהר גם בזמן הזה או שיטוה לעתיד לבוא (ראה חזו"ן טו, ב ובחדא"ג מהרש"א. ירושלמי שבת ס"ט פרט ובשירי קרבן שם. ויק"ר ספכ"ב).

"האב זוכה לבן כו"י", "מעשה¹⁰ אבות סימן (ונתינת כח) לבנים"¹¹, ובלשון הכתוב, "וארא אל אברהם וגו' לכן (מסובב ותוצאה) אמור לבני ישראל אני הו"י"¹², כדלקמן.

ג. וביאור הענין:

מבואר בדרושי חסידות¹³ שגילוי שם הו"י (שם העצם, שם המפורש, שם המיוחד – דרגת אלקות שלמעלה מהעולם) הי' במתן-תורה, ולכן, אצל האבות שהיו לפני מתן-תורה נאמר, "וארא גו' בא"ל שדי' דרגת אלקות ששייכת לעולם) ושמי הו"י לא נודעתי להם", ואצל בני' שזכו למתן-תורה (לאחר יצי"מ) נתגלה שם הו"י, כהמשך הכתוב, "אמור לבני ישראל אני הו"י והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים גו' ולקחתי אתכם לי לעם וגו' וידעתם כי אני הו"י".

והנה, אף שהאבות היו לפני מתן-תורה, הרי, נוסף לכך ש, קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה¹³, ידוע¹⁴ שע"י אברהם היתה (ההכנה ויתירה

9) עדיות פ"ב מ"ט.

10) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. לקו"ש חט"ו ע' 76. וש"נ.

11) ולכן, "כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי יצחק ויעקב" (תדבאר רפכ"ה), היינו, שלשלימות עבודת הבנים היא כשנגיעים למדרגת האבות.

12) וע"ד הפירוש בפשטות הכתובים – "וארא אל האבות בא"ל שדי' הבטחתים הבטחות וכו' אמרתי להם אני א"ל שדי' . . . לאברהם בפרשת מילה נאמר אני א"ל שדי' . . . ליצחק . . . והקימותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם, ואותה שבועה שנשבעתי לאברהם בא"ל שדי' אמרתי ליעקב . . . לכן, ע"פ אותה השבועה (להאבות), אמור לבני ישראל אני הו"י, הנאמן בהבטחתי" (פרש"י עה"פ).

13) יומא כה, ב. קידושין פב, א – במשנה.

14) ל"ת להאריז"ל ר"פ לך לך. וראה בארוכה

ה"ש תשנ"ב ח"א ע' 70 (לעיל ע' 26) ואלק"ה. וש"נ.

ואף שהחיבור דעליונים ותחתונים (החידוש דמ"ת) שהתחיל במצות מילה הי' בנוגע לאבר בגופו של אברהם אבינו (שהי' מרכבה לאלקות¹⁵), יש לומר, שמרומז גם הקשר והשייכות להפעולה בעולם (תחתונים ממש) בפרטי הענינים דהשבועה בנקיטת חפץ דמילה: (א) בקשר להשידוך דיצחק ורבקה – יחוד מ"ה וב"ן, שהו"ע כללות כל העבודה דקיום התומ"צ¹⁶, שע"ז נעשה המשכת הקדושה בתחתונים, (ב) וע"י אליעזר עבד אברהם – שאף שבנוגע להשידוך דיצחק, אמר לו אברהם (לאליעזר¹⁷) בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך¹⁸, מ"מ, נעשה השידוך דיצחק ורבקה ע"י אליעזר דוקא, שבוה מודגש הענין דאתהפכא

15) להעיר מהענין ד, "כל התחלות קשות" (מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה), כיון שצריך להיות ה, "פתיחה" (פתיחת הצינור) וכללות הענין.

16) חיי שרה כד, ב ובפרש"י.

17) תנחומא וארא טו. שומר פ"ב, ג. ועוד.

18) ראה ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. תניא פכ"ג. רפל"ד.

19) ראה לקו"ת ברכה צו, ג"ד. מה"מ תר"ס ע' לב ואלק"ה. ועוד.

20) כש"הי' מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו ולהשיאו בתו".

21) פרש"י חיי שרה כד, לט.

חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא²², שע"י נפעל החיבור דעליונים ותחתונים בתכלית השלימות.

וכיון ש, וארא אל אברהם . . בא-ל שד"י" ה' בנוגע למצות מילה (,לאברהם בפרשת מילה נאמר אני א-ל שד"י וגו'²³) שבה התחיל הענין דמתן-תורה, עכצ"ל, שנכלל בוה גם התחלת גילוי שם הוי"ו²⁴ שבמתן-תורה.

ד. ואעפ"כ נאמר, וארא אל אברהם גו' ושמי הוי"ו לא נודעת להם" - כיון שענין זה ה' במצות מילה בלבד:

מהביאורים בהשייכות דגילוי שם הוי"ו להתידוש דמ"ת בהחיבור דעליונים ותחתונים, המשכת אלקות בעולם (אף ששם הוי"ו הוא למעלה מהעולם) - כיון ששם הוי"ו הוא בלי גבול, ומצד תוקף הגילוי דאור הבלי גבול נמשך גם למטה.

וכיון שאצל אברהם היתה המשכת הקדושה למטה רק במצות מילה, אבר בגופו של אברהם אבינו, אבל בעולם לא היתה המשכת הקדושה, לא ניכר בתוקף הגילוי דאור הבלי גבול (שם הוי"ו), שמי הוי"ו לא נודעת להם".

אבל לאידך, כיון שגם המשכת הקדושה למטה במצות מילה (בהגוף

(22) ראה חז"ל ד, א.

(23) פרש"י פרשתנו ו, ד.

(24) להעיר, שהפירוש דשם, שד"י" הוא לא רק, שאמר לעולמו ד"י (חגיגה יב, א), הגבלת השבע, אלא גם, שדי באלקותי לכל ברי" (פרש"י לך לך יו, א), ורוממות הטבע (נס מלוכב בטבע), ויתירה מזה, שאין העולם ומולאו די לאלקותי" (ב"ר פמ"ו, ג), גילוי בלתי מוגבל שאין העולם ומולאו כדאי אליו (נס שלמעלה מהטבע), בחי' סוכ"ע (ראה בארוכה ד"ה וארא תר"ל. עטר"ת. תרפ"ד). ויתירה מזה, שמלוכב בו שם הוי"ו, אלא שהוא בעולם ולא בגילוי (,לא נכרת"י) - ראה סה"מ מלוכט ח"ה ע' קמד.

הגשמי דאברהם בלבד) היא ע"י כח הבלי גבול²⁵ - ה"ו התחלת גילוי שם הוי"ו (בלי גבול) שבמתן-תורה, אלא שכה הבלי גבול (שעל ידו נעשית ההמשכה למטה) אינו ניכר בגלוי ע"י ההמשכה גם בעולם.

ועפ"ז יומתק דיוק הלשון, ושמי הוי"ו לא נודעת"י, "לא הודעת"י אין כתיב כאן אלא לא נודעת"י, לא ניכרת"י²⁶ - שהחסרון הוא רק בהכרה וההתגלות, אבל עיקר הענין דהמשכת גילוי שם הוי"ו התחיל כבר במצות מילה.

ה. ובעומק יותר - שנוסף על התחלת הפעולה דחיבור עליונים ותחתונים (החידוש דמתן-תורה) במצות מילה, יש אצל האבות (ומהם נמשך להבנים) ענין נעלה יותר:

החידוש²⁷ דחיבור עליונים ותחתונים הוא בגדרי העולם, שנחלק לעליונים ותחתונים, ועד שיש גזירה והפסק בין העליונים לתחתונים (עליונים לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים), ובמתן-תורה בטלה הגזירה ונעשה החיבור דעליונים ותחתונים; אבל מצד דרגת האלקות שלמעלה מגדר עליון ותחתון, לא שייך גזירה והפסק בין העליונים לתחתונים, שנמצא בעליונים ובתחתונים בשוה גם לפני מתן-תורה²⁸. והחידוש דמתן-תורה הוא - שגם בגדרי העולם

(25) ובסגנון אחר: גם כשהמשכת הקדושה למטה היא בפרט אחד (במצות מילה), ה"ו בכח הבלי גבול, כי, בעל גבול, הגבלתו היא בכל הפרטים, ומצדו לא יכולה להיות תנועה של העדר ההגבלה כלל, גם לא בפרט אחד.

(26) פרש"י שם, ג.

(27) בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש חל"ה לך לך תשנ"ב ס"ב ג.

(28) ולא שייך חילוק בזמן - לפני מ"ת ולאחרי מ"ת (כמו שלא שייך חילוק במקום, במעלה, עליון ותחתון).

השבת⁹⁵ (,מי שטרה בערב שבת יאכל בשבת⁹⁶) - ע"פ מארו"ל⁹⁷, זכור מלפניו ושמור מלאחריו, מכאן אמרו מוסיפין מחול על הקודש, משל לזאב שהוא טורף מלפניו ומלאחריו" - שבוה מרומז הסך-הכל (גמר ושלמות) של כללות העבודה (טירחא) דששת ימי המעשה בבירור והעלאת עניני החול שבעולם, שגם הם עולים ונכללים בקדושת יום השבת (הוספה מחול על הקודש), ולכן, הכנת הדגים (העבודה דזאב טורף) היא בערב שבת, ואכילתם ביום השבת (זמן המנוחה שלאחרי העבודה דזאב טורף).

ועפ"ז יש להוסיף בביאור ה,סימן יפה" ד,מת בערב שבת" - שמורה על גמר ושלמות העבודה בבירור עניני העולם (זאב יטרף⁹⁸), ולכן, נכנס למנוחה מיד".

ט. והלימוד וההוראה ממאורע הנ"ל - החי יתן אל לבו":

לכל לראש - שגם לאחרי פטירתו צ"ל המשך קיום והרחבת המוסדות (שעסק בהם בשליחותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר), ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז, באופן של תוספת וחידוש החיות - ,מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" (כנ"ל ס"ה),

(95) להעיר משבת קיט, א: ,רבא מלח שיבוטא" (וע"פ מ"ש בספרי הטבעיים - שייך דג זה למשפחת הדגים הנקראים בשם, שיבוטא"). - ולהעיר מהשייכות (לשבת מברכים) חודש שבט.

(96) ע"ז ג, סע"א.

(97) מכילתא יתרו כ, ח. וראה לקו"ש חט"ז ע' 231 ואילך. וש"נ.

(98) ראה אוה"ת יתרו ס"ע תתקט ואילך: ,בנימין ה' צדיק גמור ומת רק בעטיו של נחש" אי"כ בירר נה"ב שלו להפריד ממנה כל הרע, זהו כמשל הזאב שטורף כו".

(* להעיר מהשייכות ל,מת בערב שבת" - עיון יעקב שבהערה 2.

נודעת לו בנוגע להחיוב⁸⁷ דאכילת דגים ביום השבת:

דגים - ,מים מכסים עליהם ואין עין הרע שולטת בהם⁸⁸, ודוגמתו ב,זרעו של יוסף, כולל ובמיוחד זרעו (תלמידיו ושלוחיו) של יוסף שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שנאמר בהם⁸⁹, ,וידגו לרוב בקרב הארץ⁸⁸.

ודג טורף - ע"ד מ"ש⁹⁰, ,בנימין⁹¹ זאב⁹² יטרף, טרף דקדושה⁹³, שקאי על כללות העבודה בבירור והעלאת ניצוצות הקדושה שחוטפים מעניני העולם ומעלים אותם לקדושה, כמרומז גם בהגימטריא ד,טרף, רפ"ח בתוספת א', שרומז על רפ"ח ניצוצים⁹⁴ שנפלו בשבה"כ דתהו, שבירורם ועלייתם לקדושה היא ע"י המשכת וגילוי האל"ף, אלופו של עולם.

ויש להוסיף בביאור הקשר והשייכות לערב שבת, זמן הכנת הדגים ליום

(87) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ב. שם ס"ז ובקו"א (ד).

(88) ברכות כ, סע"א.

(89) ויתו מח, טז.

(90) שם מט, כז.

(91) להעיר מהשייכות דבנימין ליוסף* (כ"ק מו"ח אדמו"ר) - צדיק עליון וצדיק תחתון (ראה חז"א קנב, ב. תו"א תרומה פ, ד. לקו"ת ראה כה, ד ואילך. לקו"ש חכ"ה ס"ע 281 ואילך. וש"נ).

(92) להעיר ממארו"ל (הולין קכו, א), כל שיש ביבשה יש בים, ובנדוד, שדג טורף הוא דוגמת הזאב ביבשה. - ויומתק יותר שדג זה (העכט") נקרא גם בשם, זאב הים" (ראה קיצושו"ע סמ"ו סמ"ג).

(93) ראה אוה"ת ויתו תשו, א ואילך. לקו"ש שם ע' 282. וש"נ.

(94) ולהעיר, שרפ"ח עם הכולל בגימטריא ,טרף" (ראה סה"מ תרס"ז ע' גא. וש"נ).

(* נוסף לכך שסמך ברכת בנימין ל,איש אשר כברכתו ברוך אותי", ש,כללן כולם בכל הברכות" (שם, כח ובפרש"ו. וראה לקו"ש שם הערה 68).

ויש להוסיף בתוכן ב' השמות – בקשר ובשייכות לעבודתו במילוי השליחות דכ"ק מו"ח אדמו"ר:

מהחילוקים שבין משה ליצחק – שמשנה חי מאה ועשרים שנה, כמ"ש⁸², "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי", מילוי ושלימות חיי האדם (והיו ימיו מאה ועשרים שנה⁸³) ועבודתו עלי אדמות; ויצחק חי מאה ושמונים שנה⁸⁴, תכלית השלימות דאריכות ימים ושנים יותר משאר האבות (יעקב שחי קמ"ז שנה, ואפילו אברהם שחי קע"ה שנה)⁸⁵.

והיבור שניהם (בשמו של אדם אחד) – מורה על ההוספה בשלימות העבודה (ק"כ שנה) ע"י אריכות ימים (ק"פ שנה), ולא

(82) וילך לא, ב ובפרש"י.

(83) בראשית ו, ג.

(84) וישלח לה, כח.

(85) ואף שגם אברהם ויעקב היו צריכים לחיות ק"פ שנה, אלא שבגלל סיבה צדדית (לכאורה) נחסרו שנותיהם [בנוגע לאברהם – ראה פרש"י לך לך טו, טו, תולדות כה, ל. ובנוגע ליעקב – ראה מדרש הובא בדעת זקנים מבעה"ת ויגש מז, ח], הרי, ע"פ הידוע ש"כל דבר אף שהוא הכרחי לכאורה הכל ככונה כו" (צפע"ג עה"ת ר"פ מטע"ג), יש לומר, שאצלם היתה שלימות ואריכות ימים במספר שנותיהם בפועל (קע"ה דאברהם* וקמ"ז דיעקב)**.

* ומודגש ביותר בהטעם דחסרון חמש שנים משנותיו שבביל ביה"א אצלו "שיבה טובה" – שבסיבת החסרון מודגשת השלימות דאריכות ימים שמתבטאת בה"שיבה טובה".

** נוסף לכך שבשנים אלו השיגו השלימות שהשיג יצחק במשך ק"פ שנה (ע"ד שמצינו בירושלמי (ברכות פ"ב ה"ח) בנוגע לר' בון), כמודגש ביעקב, שאף שאמר לפרעה "מעט ורעיע היו ימי שני חיי ולא השיגו (בטובה) את ימי שני חיי אבותי" (ויגש מז, ט ובפרש"י), הרי, ב"ז (טוב) שנותיו האחרונות שנל ידם נעשו. "כל ימיו בטובה" (תדבא"ר פ"ה), נכללת גם השלימות דק"פ שנה, ש.השיגו את ימי שני חיי אבותי".

החידוש דמתן-תורה (בנוגע לבני ועל ידם גם בעולם) הוא לא רק בנוגע להמשכה למטה (שהעצם נמשך גם למטה), אלא גם (ובעיקר) בנוגע להמשכת העצם, כי, דוקא ע"י המשכה למטה מתגלה העצם³⁵, שאינו מוגבל ומוגדר בשום דבר, ולכן נמשך בכל מקום.

וגם המשכת העצם (ע"ז שבא למטה) היתה אצל האבות – במצות מילה (המשכת הקדושה בגוף גשמי בעוה"ז הגשמי). אבל, כיון שלא נמשך גם בעולם (בתחתונים ממש), לא ניכר המשכת העצם, שמצד העדר ההגבלה שבו ה"ה נמשך בכל מקום. ורק לאחר מ"ת, שנעשית המשכת הקדושה בעולם, ניכר העצם.

ואעפ"כ, הכח להמשכת העצם הוא ע"י האבות ("וארא אל האבות"), כי, עבודת הבנים לאחר מ"ת עיקרה באופן של התלבשות והתעסקות בגדרי העולם (עליון ותחתון), משא"כ עבודת האבות עיקרה היא מצד עצם הנשמה, ובכח זה נעשית עבודת הבנים (שיורשים עניני האבות) באופן שמגלים ומחדירים את העצם בעבודתם למטה³⁶ (שע"ז נמשך העצם).

ויש לומר, שבמתן-תורה שהו"ע הנישואין דכנס"י עם הקב"ה ("יום

שיש בו גזירה והפסק בין העליונים לתחתונים תומשך דרגת האלקות שלמעלה מגדר עליון ותחתון.

ומזה מובן גם בנוגע לגילוי שם הוי' לבני" במתן-תורה ("אמור לבני ישראל אני הוי' גו' ולקחתי אתכם לי לעם גו' וידעתם כי אני הוי'") – שהידוש זה קשור עם עבודתם של בני" בעולם (ע"י קיום התומ"צ) לפעול החיבור דעליונים ותחתונים, אבל גם לפני" ישנו העצם דישראל שלמעלה מהתורה ("מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר"³⁷, גם למחשבת התורה), שזוהי דרגת האבות (השורש ומקור העצם דכל בני"), החל מאברהם אבינו ("אחד ה' אברהם"³⁸), "ראש למאמינים"³¹, שפתח הצינור³² דכח האמונה³³ והמסירת-נפש שמצד עצם הנשמה.

והחידוש דגילוי שם הוי' במתן-תורה הוא – שהעצם דישראל (דרגת האבות) יומשך ויתגלה גם בבחינת הגילויים, בכחות הנפש³⁴, וגם כפי שנתלבשו בגוף בעוה"ז הגשמי, כדי לפעול בעולם (ע"י קיום התומ"צ) המשכת דרגת האלקות שלמעלה מגדר דעליון ותחתון.

ו. ובפרטיות יותר:

(29) ב"ר פ"א, ד.

(30) יחזקאל לג, כד.

(31) ראה שהש"ר פ"ד, ח (ג). סה"מ קונטרסים

ח"א נ"ד, ב.

(32) ראה סה"מ תרע"ח ע' רפג. תרפ"ח ע' קב.

לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.

(33) למעלה מהשכל, ולכן "לא הרהרו אחר מדותי".

(34) החל מכת החכמה – דרגתו של משה,

חכמה דקדושה, שלכן הרהר אחר מדותיו. והכוונה

בוה, שע"י תשובת הקב"ה, "וארא אל האבות",

יומשך בבחינת החכמה גילוי העצם (ראה סה"מ

עטר"ת ע' קצה).

(35) ולכן "המצוות שעשו האבות ריחות היו אבל אנו שחן תורק שמך" (שהש"ר פ"א, ג (א)), דאף ש"ריח" הו"ע נעלה ביותר, "שהנשמה נהנית ממנו ואין הגוף נהנה ממנו" (ברכות מג, ב), שמורה על המשכת אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות, מ"מ, המשכת העצם (שמך) היא ע"י עבודת הבנים בקיום התומ"צ למטה לאחר מ"ת (ראה סה"מ תש"ז ע' 109. ובכ"מ).

(36) לאחר שגם בענין זה נעשית הפתיחה ע"י האבות במצות מילה.

עוד אלא שגם ההוספה נעשית באותו אופן כמו העבודה המוכרחת (ק"כ שנה):

ישנם כאלה שלאחרי שעוסקים בעבודתם משך זמן ארוך וזוכים לראות פרי טוב בעמלם, חושבים שכבר הגיע הזמן לנוח מגודל היגיעה בעבודתם, ובמילא מחכים כבר לגמר וסיום העבודה (ועד להשלימות בזה – בימות המשיח).

וישנם כאלה שגם לאחר שלימות העבודה חפצים ומשתדלים להוסיף עוד יותר, אבל אעפ"כ, אין זה באותו אופן כמו העבודה המוכרחת, כי אם כמו ענין של הוספה.

והשלימות האמיתית מודגשת בחיבור ב' השמות משה ויצחק – שגם ההוספה (לאחרי שלימות העבודה) בהמשך העבודה לאורך ימים ושנים טובות (ועד לק"פ שנה, כשני חיי יצחק), היא, באותו אופן כמו העבודה המוכרחת (לפני שלימות העבודה, ועד להשלימות דק"כ שנה) – כפי שרואים בהנהגתו של הנפטר שלא הסתפק בשלימות הקיימת כבר, אלא המשיך לעסוק בכל עניני העבודה באותו מרץ, חיות ושמוחה (כמודגש גם בהשם "יצחק", ע"ש השמחה) כל ימי חייו, עד ליומו האחרון (כנראה מהשאלות בעניני גיהול המוסדות שהגיעו לכאן גם בימים האחרונים).

ה. ויש להוסיף הרמז גם בשם המשפחה ("העכט") – שם של דג, אשר, עם היותו דג טורף, יש בו חידוש שהוא דג טהור⁸⁶, ויתירה מזה, שחיבה יתירה

(86) ויומתך יותר ע"פ הידוע טבעו של דג זה, שפיו פתוח, והדגים הקטנים נכנסים (מאליהם) לתוך פיו*, ובמילא אין בו טבע האכזריות דבעלי חיים טורפים שנאסרו באכילה.

* להעיר מפרד"א (פ"ט) בנוגע לזיתן: הוא פותח פיו והתינון הגדול שבא יומו להאכל בורח ונס ונכנס לתוך פיו של לזיתן (וראה לקמן סוס"ט).

היו . . לימות המשיח יהיו נישואין".

וההסברה בזה:

כשם שנתבאר לעיל בנוגע למעלת עבודת בני" לאחרי מ"ת לגבי עבודת האבות לפני מ"ת, שדוקא ע"י ההמשכה למטה (לאחרי מ"ת) בא העצם, וכל זמן שלא נמשך למטה (מלבד במצות מילה) ה"ז הוכחה שאין זה העצם, כן הוא גם בנוגע להמעלה דלעתיד לבוא לגבי זמן זה, כ"י העדר ההגבלה דהעצם היא לא רק בהמשכה למטה, אלא גם בהתגלות למטה, שהרי העצם אינו מוכרח להיות בהעלם, אלא בודאי יכול לבוא גם בגילוי. וכיון שבמעשינו ועבודתינו בקיום התומ"צ נעשית רק ההמשכה למטה, אבל הגילוי למטה בעוה"ז הגשמי יהי רק לעתיד לבוא (כמ"ש⁴⁴ „ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר גוי'"), הרי, כל זמן שלא נעשה הגילוי למטה, ה"ז הוכחה שאין זה העצם⁴⁵.

וכשם שעבודת בני" לאחרי מ"ת היא בכח עבודת האבות לפני מ"ת, כיון שלאחרי מ"ת מודגשת בעיקר ההמשכה בבחינת הגילויים, משא"כ לפני מ"ת מודגשת בעיקר העבודה שמצד העצם (כנ"ל ס"ה), כמו כן השלימות דלעתיד לבוא⁴⁶ היא בכח העבודה בזמן זה⁴⁷, כיון שלעתיד לבוא מודגש בעיקר הגילוי

44 ישעי' מ, ה. וראה תניא ספ"ו.

45 ראה לקו"ש ח"ה ע' 245.

46 וגם ההתגלות ד, תורה חדשה מאתי תצא" נכללת (בכח) במתן-תורה, כידוע שמ"ת הו"ע חד-פעמי וכולל גם התורה החדשה דלעתיד לבוא (המשך תרס"ו ע' כג. תקמו).

47 ראה תניא רפ"ז: „תכלית השלימות . . של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות", והרי הדבר הגורם הוא הזק יותר מהדבר שנעשה על ידו (כנ"ל הערה ז).

שבט, שהעשירי שבו הוא יום ההילולא (גמר ושלמות עבודתו) של המשלה, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (כמדובר לעיל⁴⁸), בודאי שיש בזה לימוד והוראה, „החי יתן אל לבו⁴⁹”, ובפרט בקשר להמשך עבודת השליחות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לכל דורו בהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה.

ובהתאם לכך יש להתעכב על הלימוד וההוראה משמו של הנפטר, כולל גם שם המשפחה⁵⁰, כדלקמן.

ז. בב' שמותיו - „משה יצחק” - מרומזת לכל לראש ההתקשרות לכ"ק מו"ח אדמו"ר: „משה” - „אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא⁵¹”, משה רבינו שבדורנו, ו„יצחק” - שמו השני של כ"ק מו"ח אדמו"ר, ע"ש השמחה והשחוק (כ"ל השומע יצחק ליי"ש⁵²), שעיקרה ושלמותה בהגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו (גואל ראשון הוא גואל אחרון⁵³), כמ"ש⁵⁴ „או ימלא שחוק פיננו”, כשיאמרו ליצחק דוקא „כי אתה אבינו⁵⁵”.

(אצל יחידי סגולה⁵⁶), ה"ז מספיק „די והותר”) כדי להוציא י"ח כל שאר בני" (בנוגע לפשטות המאורע ח"ו), ובמילא יהי אצלם ענין זה רק בעבודה הרוחנית, לאורך ימים ושנים טובות, עד לחיים נצחיים (ללא הפסק כלל) דלעתיד לבוא.

*

ו. האמור לעיל קשור במיוחד עם המאורע ד„מת בערב שבת” כפשוטו: בערב שבת זה.

ובהקדמה - שעם היותו מאורע פרטי אצל יחיד מישראל, הרי [נוסף לכך שכאז"א מישראל הוא „עולם מלא⁵⁷”, וכאז"א מישראל הוא חלק וקשור עם כלל ישראל, „קומה אחת שלימה⁵⁸”] מדובר אודות חסיד ומקושר לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ששלחו ומסר על ידו הקמת וניהול מוסדות של הפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה, ובמילוי שליחות זו היתה התעסקותו כל משך ימי חייו עד ליומו האחרון - ערב ש"ק מברכים חודש

70 שאצלם באה העבודה הרוחנית ד,מת בערב שבת” (בגמר ושלמות עבודתם בחיים היותם בעלמא דין) גם בגשמיות - ע"ד שמצינו בהתמימות דשנותיהם של צדיקים, „כשם שהם תמימים כך שנותיהם תמימים” (ב"ר רפנ"ח), „הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום” (ר"ה יא, א. וש"נ), שאצל יחידי סגולה באה התמימות הרוחנית גם בגשמיות, כמו משה רבינו, ש„בשבעה באדר מת* ובשבעה באדר נולד” (מגילה יג, ב. וש"נ), ועד"ו אדמו"ר האמצעי, שיום הולדתו ויום הסתלקותו בט' כסלו (היום יום ט' כסלו. ובכ"מ).

71 פטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט (המו"ק).

72 כמארו"ל „לפיכך נברא אדם יחידי כו' עולם מלא”, „שמאדם א' נברא מילאו של עולם” (סנהדרין לו, סע"א ובפרש"י).

73 לקו"ת ר"פ נציבים. ובכ"מ.

* בערב שבת (כנ"ל הערה 2).

חתונתו זה מתן תורה⁵⁹ באים ומשתתפים גם האבות אברהם יצחק ויעקב (כשם שבשמת נישואין דכל חתן וכלה בישראל באים ומשתתפים הוריהם וזקניהם וזקני זקניהם, ג' דורות, גם אלו שנמצאים כבר בעולם האמת⁶⁰) - שבוה מודגש: (א) שעבודת הבנים (לאחרי החתונה דמ"ת) היא בכח האבות (שבאים להתחנה), (ב) שכח האבות (העצם) מתגלה ע"י ההמשכה למטה בעבודת הבנים.

ז. ויש להוסיף ולבאר תוכן הענין ד„שמי הוי' לא נודעת” (המעמד ומצב שלפני מ"ת) גם לאחרי מ"ת - שהרי התורה היא נצחית⁶¹ - דלכאורה: כיון שכבר עברו אלפי שנים מאז שנתגלה שם הוי' במתן-תורה, מה שייך עתה הענין ד„שמי הוי' לא נודעת”?

ויש לומר הביאור בזה:

אע"פ שבמ"ת ה' גילוי שם הוי', כמ"ש „וידעתם כי אני הוי'", מ"מ, כיון ש„לעתיד לבוא כתיב⁶² והי' הוי' לי לאלקים, שיהי' גלוי ממקום עליון יותר עד דשם הוי' יהי' חשוב רק כאלקים”, ויתגלה שם הוי' נעלה יותר, „עיקר ענין גלוי שמו הגדול⁶³”, נמצא, שגם המעמד ומצב שלאחרי מ"ת הוא באופן ד„שמי הוי' לא נודעת” בערך לגילוי שם הוי' דלעתיד לבוא, כשהי' חידוש בכללות הענין דמ"ת, „תורה חדשה מאתי תצא⁶⁴”, שאז תהי' שלימות הנישואין דכנסי עם הקב"ה, כמארו"ל⁶⁵, „העולם הזה אירוסין

37 תענית כו, ב - במשנה.

38 סה"מ קונטרסים ח"א לה, ב.

39 תניא רפ"ז. ובכ"מ.

40 ויצא כח, כא.

41 תו"א שמות נ, רע"ג.

42 ישעי' נא, ד. ויקר' פ"ג, ג.

43 שמו"ר ספס"ו.

74 בשיחות שלפנ"ו - נדפסו בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 264 (לעיל ע' 208) ואילך.

75 כנ"ל הערה 45.

76 דאף שהוא שם לע"ז, הרי ידועה הנהגת גדולי ישראל, אדמו"רי פולין, שהיו למדים הוראה בעבודת ה' גם מענינים ושמות בשפת המדינה, ועד"ו מצינו גם אצל נשיאי חב"ד, שאף שעיקר ענינם הוא בלימוד והפצת תורת החסידות, ע"י אמירת מאמרי חסידות, וכן בנגלה דתורה, מ"מ, מוזמן לזמן היו מבארים לימוד והוראה מעניני העולם כו'.

77 תקו"ז תס"ט (קרב, רע"א. קיד, רע"א). וראה ב"ר פנ"ו, ז.

78 וירא כא, ו.

79 ראה שמו"ר פ"ב, ד. וח"א רנג, א. לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

80 תהלים קכו, ב. וראה ברכות לא, א.

81 ישעי' סג, טז. וראה שבת פט, ב.

לצורך תוספת וחיידוש החיות בתור נשמה בגוף – בתחיית המתים, שאז יהיו חיי הנשמה בגוף⁶¹ חיים נצחיים.

ויומתק יותר שבסיום מסכת כתובות⁶² (לאחרי ההקדמה ד"מת בערב שבת כו"י קרוב לסיום המסכת, כנ"ל סו"ג) מדובר אודות תחיית המתים⁶³ – „עתידין צדיקים שמבצבצין ועולין בירושלים . . . עתידין צדיקים שיעמדו במלבושיהן⁶⁴ ק"ו מחטה כו"י, נשמות בגופים גשמיים בעוה"ז הגשמי, שכל הענינים שבו יהי אז בתכלית השלימות, כמו „עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים . . . שתהא כשתי כליות של שור הגדול" (כהמשך הסוגיא).

ועפ"ז י"ל הפירוש ד"מת בערב שבת סימן יפה לו":

61 ובאופן שהנשמה ניוזנית מן הגוף (המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך. וראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 19-118 (לעיל ע' 71-2). וש"נ.)

62 קיא, ב.
63 להעיר שהזמן דתחיית המתים הוא בערב שבת* – „לעת ערב זהו יום ששי שהוא ערב השבת שאז הזמן לקיימא מתייא . . . לעת צאת השואבות אלו הם תלמידי חכמים השואבים מימי של תורה שהוא עת לצאת ולהתנער מן העפר" (זח"א קכו, סע"ב ואילך (במדרש הנעלם)).

64 להעיר מהשייכות לרבי – ש"אמר רבי לבניו מעטו בתכריכין שעתידים צדיקים שיעמדו בלבושיהן** (ירושלמי שבהערה 12 – הובא בתוס' כאן).

* ויש לומר, שמענין זה ה"א אצל רבי – שכל בני שמי (ערב שבת) הוה אתי לבית" (כתובות קג, א).
בבגדים חמודות שהי' לובש בשבת ולא בתכריכין . . . ופוסר את הרביס ידי חובתן בקידוש היום, ולא כשאר המתים שהם חפשי מן המצוות כו"י (ספר חסידים ט"ו תתשכט) – ע"ד ובדוגמת תחז"מ (וראה שוה"ג שלאח"ז).

* וגם בבואו לביתו בערב שבת ה"י נראה בבגדים חמודות שהי' לובש בשבת ולא בתכריכין.

כיון שבערב שבת מודגש שהסתלקות החיות היא לצורך תוספת וחיידוש החיות, הרי, זמן המיתה בערב שבת הוא „סימן יפה לו" שהמיתה שלו היא באופן שמודגש בגלוי (רק) הענין הטוב דתוספת וחיידוש החיות, הן ע"י ההוספה דנצחיות ואמיתיות החיים עי"ז ש„זרעו בחיים", והן ובעיקר ע"י תחיית המתים בסמיכות זמן להקבורה⁶⁵.

ונמצא, ש„סימן יפה" זה מורה ומדגיש תיקון הענין הבלתי-רצוי שבמיתה, ובמילא מתתקנת גם סיבת בכייתו של רבי על ביטול התומ"צ, כי, כשצדיקים קמים לתחי' (בהתחלת ימות המשיח⁶⁶, ארבעים שנה לפני התקופה דתח"מ דכל בני⁶⁷) ישנו המשך קיום התומ"צ (ואדרבה: בשלימות נעלית יותר – „כמצות רצונך⁶⁸"), ובפרט להדעות שאין מצוות בטלות לעתיד לבוא (גם לאחרי תח"מ⁶⁹).

ויש לומר, שעיקר המכוון במארז"ל „מת בערב שבת סימן יפה לו" בתורה, תורת חיים ותורת חסד, הוא (לא כפשוטו, ח"ו, אלא) בנוגע לעבודת האדם בחיי הנשמה בגוף לאורך ימים ושנים טובות בטוב הנראה והנגלה (כנ"ל ס"ד); ובפרט לאחרי שכבר אירע גם כפשוטו

65 ובפרט שהענין ד„הקיצו ורננו שוכני עפר" נקל יותר אצל אלו שנעשו „שוכני עפר" וה-עתה, שרוח הנפש שורה עדיין על הגוף (כידוע פרטי החילוקים בזה בנוגע לשלשה שבועה ושלושים כו' (ראה סה"מ תרנ"ט ס"ע כ"ז)).

66 ראה יומא ה, ב: „לעתיד לבוא נמי לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם", שמוה מוכח שצדיקים קמים לתחי' מיד.

67 ראה זח"א קמ, א.

68 ראה תו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. ועוד.

69 ראה בארוכה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 28 ואילך. וש"נ.

גילוי בחי' החמישית⁵⁴ שלמעלה מד' אותיות שם הוי', שזוה"ע שם הוי' דלעתיד לבוא שבאין-ערוך לשם הוי' שבמ"ת.

ולהוסיף, שפרשת בא היא הפרשה השלישית בספר שמות⁵⁵, ספר הגאולה⁵⁶, ויש לומר, שרומזת גם על הגאולה השלישית והנצחית, כמ"ש⁵⁷, „יחינו מיומיים ביום השלישי יקימנו ונחיי לפניו".

ובפרטיות יותר: ג' הפרשיות שמות וארא בא הם כנגד ג' התקופות הכלליות – לפני מ"ת, מ"ת, ולעתיד לבוא⁵⁸; פרשת שמות שבה מדובר אודות שעבוד

54 ומרומז גם בפרשת וארא – שלאחרי ד' לשונות של גאולה, „והוצאתי גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי", נאמר לשון חמישי, „והבאתי", כוס חמישי (כסא דמלכא משיחא), שהו"ע „החמישית לפרעה" (אוה"ת פרשתנו וכרך ז' ע' ב'תקפו).

55 ספר בפ"ע. ובפרט שהוא גם ספר הראשון דעבודת בני ישראל (גאולה שמות בני ישראל), שהרי ספר בראשית הוא ספר האבות, „ספר הישר, ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים" (ע"ז כה, א).

56 רמב"ם ס"פ פקודי.

57 הושע ו, ב ובמפרשים.

58 וי"ל שמרומזים גם בפרשת וארא: „וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" – כידוע שגאולה השלישית וביהמ"ק השלישי קשורים עם יעקב (ראה פסחים פח, א ובחד"ג מהרש"א), מ"ת קשור עם יצחק (ראה פרדר"א פל"א), והתקופה שלפני מ"ת קשורה עם אברהם, שעל ידו היתה ההכנה (והתחלה) למ"ת.

ועד"ז בנוגע להגילוי דשם הוי': „וארא גו' בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם" – הגילוי במצות מילה שהוא ההכנה וההתחלה דגילוי שם הוי' דמ"ת. „אמור לבני ישראל אני הוי' גו' וידעתם כי אני הוי'" – שלימות גילוי שם הוי' במ"ת. וסיום הפרשה, „והבאתי אתכם אל הארץ גו' (לשון חמישי של גאולה) אני הוי'" – גילוי שם הוי' דלעתיד לבוא.

בעולם, ואילו בזמן הזה ובפרט בזמן הגלות מודגש בעיקר העבודה שמצד העצם, כידוע⁴⁸ שעיקר העבודה באופן של מסירת-נפש (שמצד העצם) היא בזמן הגלות.

ולהוסיף, שגם השלימות דלעתיד לבוא כלולה בכח אצל האבות – כמארז"ל⁴⁹ „שלשה הטעימן הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא . . . אברהם דכתיב בי' בכל, יצחק דכתיב בי' מכל, יעקב דכתיב בי' כל", ועיקר שלימות גילוי זה (לא רק „מעין העולם הבא") יהי' לעתיד לבוא, שאז תהי' תכלית השלימות ד„בכל מכל כל" (לא רק אצל האבות, אלא גם) אצל כל בני" (כיוון שהשלימות דלעתיד לבוא נעשית ע"י מעשינו ועבודתנו דכל בני"י, בכח האבות).

ה. ויש לומר, ששלימות הגילוי דשם הוי' לעתיד לבוא (שבאין-ערוך לגילוי שם הוי' שבמ"ת, שהוא בבחינת „שמי הוי' לא נודעתי להם") מרומז בפרשה שמתחילין לקרוא בזמן המנחה דש"פ וארא – פרשת בא:

על הפסוק „ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה", איתא בזהר"ם⁵⁰ „דעייל לי קב"ה אדרין בתר אדרין לגבי תנינא חדא עלאה כו"י⁵¹. ושרש הענין בפרעה דקדושה – הגילוי דבחי' „חמישית לפרעה"⁵², „דאפתרינו ואתגליין מיני' כל נהורין"⁵³,

48 ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפו ואילך. תרפ"ה ע' רנח ואילך. וראה סה"מ מלוקט ח"ד ע' קפח. וש"נ.

49 ב"ב טז, סע"ב ואילך.

50 ח"ב לד, א.

51 „התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו" (יחזקאל כט, ג) – כמ"ש בהפסרה (שהיא סיום וחותם) דפרשת וארא.

52 ויגש מזו, כד.

53 זח"א רי, א.

כך גם המיתה בערב שבת⁵⁴ היא לצורך תוספת וחידוש החיות⁵⁵.

וההסברה בזה - בשתיים:

א) אמרו חז"ל⁵⁶, "יעקב אבינו⁵⁷ לא מת . . . מה זרעו בחיים אף הוא בחיים", שע"י המשך החיים ד"זרעו" (חיים אמיתיים ע"פ תורה, ענינו של יעקב⁵⁸) נעשה, אף הוא בחיים, ויתירה מזה, שהענין ד"הוא בחיים" לאמיתותו, בקיום נצחי (דלא כדבר הנפסק שהוא אופן של "כוב"⁵⁹), מתגלה בהמשך והנצחיות ד"זרעו בחיים" לאחרי פטירתו, שדוקא אז רואים בגלוי הנצחיות (אמיתיות) ד"הוא בחיים". ונמצא, שע"י המיתה נעשה תוספת וחידוש החיות - התגלות הנצחיות והאמיתיות דהחיים⁶⁰.

ב) ועיקר: הסתלקות החיות דמיתה היא

השינה עולה הנשמה למעלה ושואבת חיים ממקור החיים למעלה, ועי"ז ניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בלימוד התורה⁶¹ (נגלה דתורה, ובפרט פנימיות התורה, ובאופן של הבנה והשגה כבתורת חסידות חב"ד) מתוך מנוחת הגוף ומנוחת הנפש, ומתחיל תיכף לאחרי השינה, שהרי החיוב דלימוד התורה הוא בכל רגע שביום, ובפרט בערב שבת ובסמיכות לכניסת השבת, כיון ששבת שייך במיוחד לתורה, כמארז"ל⁶², "דכו"ע בשבת ניתנה תורה לישראל"⁶³.

ויש להוסיף בדיוק הלשון "סימן יפה לו" - שהשינה בערב שבת שעל ידה נעשה תוספת וחידוש החיות בלימוד התורה, היא, "סימן" (שגורם⁶⁴ ומביא לתוספת וחידוש החיות בלימוד התורה בתכלית השלימות, בהגילוי ד"תורה חדשה מאתי תצא"⁶⁵ לעתיד לבוא, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחי העולמים").

ה. עפ"ז יש לבאר תוכן המאמר, מת בערב שבת סימן יפה לו" גם בנוגע לפשוטם של דברים:

כשם שהשינה ("אחד מששים למיתה") הראשונה (דאדה"ר) בערב שבת היא לצורך תוספת וחידוש החיות (כנ"ל ס"ג),

(50) שלימות טוב - "אין טוב אלא תורה" (אבות פ"ו מ"ג).

(51) שבת פו, ב. וראה תו"א יתרו ע, ג. ויקהל פח, א ואילך. ובכ"מ.

(52) ולהעיר, שחידוש החיות וההוספה בלימוד התורה לאחרי וע"י השינה הוא בכל לילה (ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1026. ו"ש"ג, אבל, בערב שבת ה"ו באופן נעלה יותר (בהתאם להעילוי בלימוד התורה ביום השבת*), ובנוגע לכללות השבוע.

(53) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

(* ולכן מודגש יותר גם הצורך "לפנות א"ע מכל עסקי עוה"ז כאילו מת כ", כנ"ל הערה 47.

מיהודה⁶⁶ (מדוד ואילך אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את העם בשבט) . . עד כי יבוא שילה" (מלך המשיח), עליו נאמר⁶⁷ "וקם שבט (מלך רודה ומושל) מישראל", "זה מלך המשיח"⁶⁸, (ב) מלשון ענף אילן⁶⁹, כמ"ש⁷⁰, "ויצא חוטר מגזע ישי ונצר משרשיו יפרה"⁷¹, "יצא שבט מלוכה משורש ישי מזרע דוד הוא מלך המשיח"⁷².

י. ובהדגשה יתירה בזורנו זה - שהעשירי בשבט (העשירי יהי' קודש"⁷³, בכל חודש, ועצמו"כ העשירי בחודש אחד עשר) הוא יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו⁷⁴:

ענינו של יום ההילולא - כמ"ש רבינו

(66) ולהעיר, שביהודה נאמר "ותעמוד מלדת" (ויצא כט, לה), ויש לומר, שרומז על הגאולה האמיתית והשלימה שאין אחרי גלות, כדאיתא במכילתא (בשלח טו, א), "כל השירות לשון נקבה חוץ משירה דלעתיד לשון זכר", "כלומר שהנקבה יש לה צער לידה*, אף כל הנסים יש אחריהם צער, חוץ מלעתיד שאין אחרי צער . . . כזכרים לא יולדים" (תוס' פסחים קטז, ב).

(67) בלק כד, יז ובפרש"י.

(68) רמב"ם הל' מלכים רפ"א.

(69) ראה (לדוגמא) ישע"י כה, כז.

(70) שם יא, א.

(71) ובהמשך הכתובים (שם, ד) - "והכה ארץ בשבט פיו".

(72) מצו"ד עה"פ.

(73) בחוקותי כז, לב.

(74) להעיר מהשייכות ד"ב חדשי השנה ל"ב השבטים - שחודש שבט מכוון כנגד יוסף, שמו הראשון של בעל ההילולא (ראה לקו"ש חכ"ו ע' 90 ואילך. 314 ואילך. ו"ש"ג).

(* כיזוע ש.הגלות נמשל לעיבור וגאולת ימי המשיח שיהי' במהרה בימינו נמשל ללידה . . וכן חבלי ימות המשיח נקראים בשם חבלי לידה" (תו"א ותו"ז שבהערה 4).

מצרים, "כור הברזל" שעל ידו נעשית ההכנה למ"ת⁵⁹ - המעמד ומצב שלפני מ"ת; פרשת וארא, "אמור לבני ישראל אני הוי' גו' וידעתם כי אני הוי' - הגילוי דמ"ת; ופרשת בא, "בא אל פרעה", "אתפריעו ואתגליין מיני כל נהורין" - המעמד ומצב דלעתיד לבוא.

ט. ויש לקשר האמור לעיל עם הזמן שבו קורין בשנה זו פרשת וארא והתחלת פרשת בא - שבת מברכים חודש שבט:

שבת מברכים חודש שבט הוא בסיום חודש טבת, חודש העשירי, ובו נמשכת הברכה והנתינת כ"ח לחודש שבט, חודש האחד עשר (ובלשון הכתוב⁶⁰, "עשתי עשר חודש הוא חודש שבט"). ויש לומר, שבסיום חודש העשירי, שלימות המספר⁶¹, מודגשת שלימות העבודה דבנ"י, שבכח זה באים לתכלית השלימות דלעתיד לבוא המרומזת בחודש האחד עשר, אחד שלמעלה מעשר ספירות ("אנת הוא חד ולא בחושבן")⁶² - ע"ד ובדוגמת ב' הפרשיות וארא ובא (העבודה שלאחרי מ"ת, שעל ידה באים להשלימות דלעת"ל).

ולהוסיף, שענין הגאולה מרומז גם בשמו של החודש כפי שנקרא בשמות החדשים שעלו עמם מבבל⁶³ - "שבט" - שהוא (א) מלשון "שבטי מושלים"⁶⁴, ובפרט הממשלה דמלכות בית דוד, כמ"ש⁶⁵, "לא יסור שבט

(59) ראה תו"א יתרו עד, ס"א ואילך. ובכ"מ.

(60) זכרי' א, ז.

(61) ראה ראב"ע לשמות ג, טו. פרדס ש"ב.

(62) ראה יהל אור ע' מת. אוה"ת דברים ע' יט.

ה"ש תשמ"ט ח"א ע' 389. ח"ב ע' 630. וש"נ.

(63) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. ועוד.

(64) יחזקאל יט, יא.

(65) ויהי מט, יו"ד ובפרש"י.

זמן הגלות, ישנו הענין דדורמיטא דז"א, ענין הנסירה⁴⁰, שע"ז נעשה שלימות היחוד דז"א ומלכות (הקב"ה וכנס"י) „ליום⁴¹ שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים“⁴².

ויומתק יותר שמארוז"ל זה „מת בערב שבת סימן יפה לו“ הוא קרוב לסיום (גמר ושלימות) מסכת כתובות - כי „כתובה“ היא לצורך היחוד דאיש ואשה⁴³ (ודוגמתו בהנישואין דהקב"ה וכנס"י), שהיחוד הוא גמר ושלימות (סיום) ענין ה„כתובה“, ולכן, קרוב לסיום מסכת כתובות (לפני ובסמיכות להיחוד) מדובר אודות „מת בערב שבת“, שהו"ע דורמיטא דז"א לצורך הנסירה שעל ידה יהי' היחוד (גמר ושלימות הכתובה) לעתיד לבוא, שאז תהי' שלימות ענין

(40) ראה קונטרס שפת אמת (בסוף אמת ליעקב) אות לה: „חילוק הנסירות . . . בר"ה היא הנסירה הכוללת של כל השנה והוא יותר קשה . . . וצריך תק"ש והתעוררות גדול. ונסירה שהיתה בפורים בזמן מרדכי ואסתר (ראה גם תו"א מג"א צג, ס"ע ואילך) הי' צרה גדולה שהושטחו עיניהם של ישראל כנודע, יען היתה נסירה של שבעים שנה של גלות בבל, ובעה"י הנסירה העתידה להיות בזמן שיבוא משיח צדקנו הוא נסירה כוללת . . . כל שיתא אלפי שנה, לפיכך הם כל אותם חבלי משיח כו"י“.

(41) תמיד בסופה.

(42) ולהעיר מהשייכות לפרשת וארא - שהקב"ה השיב למשה על טענתו (בס"פ שמות) „למה הרעותה לעם הזה“, ששעבוד מצרים הוא הכנה לגילוי שם הוי' במ"ת, כי „כדי שיהי' בחי' זו בגלוי במ"ת צ"ל תחלה בחי' הסתלקות החיות, למעלה . . . ולכן הי' מתחלה זמן הגלות ושליטת מצרים (רד"י שנה) מפני הסתלקות החיות למעלה“ (תו"א פרשתנו נו, ד), ועד"ז (ויתירה מזה) בנוגע לגלות זה האחרון, „גם בגלות אדום הוא אריכות הגלות . . . כדי שיהי' . . . לימות המשיח . . . ביתר שאת וביתר עז מבמ"ת כו"י (תו"א שם. וראה גם תו"א שמות נ, ס"ע ואילך).

(43) ראה כתובות נו, רע"א. רמב"ם הל' אישות פ"י ה"י. תוס' אה"ע סס"ו ס"ג.

הלידה (גמר ושלימות היחוד) בעולם גם במין הצומח, כסיום וחיתום מסכת כתובות: „עתידין כל אלני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות“.

ד. ע"פ הביאור בהתחלת ושרש הענין ד„מת בערב שבת סימן יפה לו“, יש לבאר גם תוכן הענין בעבודת האדם⁴⁴ - שהרי נוסף על הפירוש כפשוטו⁴⁵, יש גם לימוד והוראה (ככל עניני התורה מלשון הוראה⁴⁶) להאדם הלומד מארוז"ל זה⁴⁷ בעבודתו בתור נשמה בגוף לאורך ימים ושנים טובות:

כיון שבערב שבת (לאחרי חצות) ישנו הענין דדורמיטא דז"א, זמן שינה למעלה, ה"ז גם זמן שינה למטה, כפי שמצינו בהנהגת גדולי החסידים (הרה"ח ר' הלל מפאריטש וכיו"ב) לישון בזמן זה (להיות זמן שינה למעלה)⁴⁸.

ויש לומר שזהו"ע ד„מת בערב שבת“ - השינה („אהד מששים למיתרה“) בערב שבת לאחרי חצות.

ו„סימן יפה לו“ - כיון שע"י השינה נעשה חזיון החיות, כידוע⁴⁹ שבעת

(44) נוסף על המבואר בדרושי חסידות ענין הנסירה בעבודת האדם (ראה סה"מ תש"ט ע' 217 בהערה ושי"ט).

(45) שגם בזה צ"ל לימוד והוראה בעבודת האדם - „וחי יתן אל לבו“ (קהלת ז, ב. וראה רמב"ם הל' אבל ספ"ג).

(46) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. גו"א ר"פ בראשית. ח"ג נג, ב.

(47) ראה גם כש"ט סקנ"ז: „מוטר גדול שימות בע"ש, ר"ל לפנות א"ע מכל עסקי עוה"ז כאילו מת כדי לעשות הכנה לשבת כו"י“.

(48) וראה סה"ש תורת שלום שם, שרבינו הוקן הי' נרדם מעצמו, כי, רבינו הוקן הי' בדוגמא שלמעלה, וכיון שלמעלה זמן שינה נעשה גם כן אצלו בדרך ממילא, משא"כ ר' הלל הי' שוכב לישון בזמן זה.

(49) ב"ר פי"ד, ט. וראה פרד"א פל"ד.

(דור האחרון של הגלות ודור הראשון של הגאולה), כעדותו של נשיא דורנו שכבר כלו כל הקיצין, והכל מוכן לסעודה דלעת"ל, שולחן-ערוך עם הסעודה דליתן ושור הבר ויין המשומר.

ויש לומר, שכללות הזמן הקשור עם יום ההילולא העשירי בשבט (שבעים שנה בחיים חיותו בעלמא דין, והמשך השנים שלאח"ז, יותר מארבעים שנה⁸¹) נחלק לג' תקופות שהם ע"ד ובדוגמת ג' התקופות הכלליות במשך כל הדורות (לפני מ"ת, מ"ת וימות המשיח), שמרמוזות בג' הפרשיות שמות וארא בא (כנ"ל ס"ח):

תקופה ראשונה, ארבעים שנה (תר"ם-תר"פ), בזמן נשיאותו של אביו, שאז התחיל שלימות הענין בהפצת המעיינות חוצה ובפרט ע"י התייסדות ישיבת תומכי תמימים (בניהולו של בנו יחידו) - ע"ד ובדוגמת עבודת האבות בהכנה והתחלת הענין דמ"ת.

תקופה שני, שלושים שנות נשיאותו בחיים חיותו בעלמא דין (תר"פ-שי"ת), שבהם הי' החידוש המיוחד שלו בתור נשיא תורת חסידות חב"ד בהפצת המעיינות חוצה ממש, ועד להחידוש בעשר שנים האחרונות (גמר ושלימות עבודתו) בהפצת המעיינות חוצה בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' מתן-תורה⁸²) - ע"ד ובדוגמת החידוש דמתן-תורה.

ותקופה שלישית, המשך הנשיאות לאחרי הסתלקותו (מיום עשתי עשר לחודש עשתי עשר דשנת עשתי עשר

הוקן⁷⁵ בתניא⁷⁶ ש„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד⁷⁷ כל ימי חייו⁷⁸ . . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . . ופועל ישועות בקרב הארץ⁷⁹, ועוד ועיקר, שכולל הניתנת-כח על המשך הצמיחה ביתר שאת וביתר עוז לאחרי הסתלקותו כתוצאה מהזריעה ד„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו⁸⁰“, עד להצמיחה דהגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בדורנו זה

(75) שהע"ל והשלימות („ויכולו“) דיום ההילולא שלו - כ"ד טבת - ביום הש"ק זה. ולהעיר מהשייכות דכ"ד טבת לענין הגאולה - „טבת“ הוא „ירח שהגוף נהנה מן הגוף“ (מגילה יג, א), שלימות היחוד דהגוף שלמעלה (עצמות ומחות) עם הגוף דלמטה (העצם דישראל), בבי' האופנים ד„כד“ (כ"ד), „כדכד“, „כדין וכדין“, מלמעלה למטה ומלמטה למעלה, שהי' לעתיד לבוא (ראה לקו"ת ד"ה ושמתי כדכד פ' ראה כו, ג ואילך).

ושלימותו ביום השבת שחל (בשנה זו) ביום כ"ח טבת*, שמורה על ה„כח“ (תוקף וחוקן) ד„טבת“.

(76) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח. - ולהעיר (ע"ד הרמז) מהשייכות להקביעות דערב שבת ויום השבת בימי החודש, ז"ך וכ"ח טבת.

(77) ע"ד מ"ש בהפטרה דש"פ וארא (יחזקאל כט, ט) - „פועלתו אשר עבד בה“ (ראה לקו"ש חכ"א ע' 50 ואילך).

(78) שבעים שנה (תר"ם - שי"ת), שלימות חיי האדם, „ימי שנותינו בהם שבעים שנה“ (תהלים צ, יו"ד. וראה גם סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 1-250 (לעיל ע' 194-5)).

(79) ע"ד מ"ש בפרשת וארא (ח, יח) - „כי אני הי' בקרב הארץ“ („אע"פ ששכינתי בשמים גורתית מתקיימת בתחתונים“ - פרש"י).

(80) ראה אגה"ק שם: „ונודעו בחקל תפוחין קדישין אורות עליונים מאד . . . גידולי גידולין“.

* להעיר, שכ"ח טבת הוא יום הולדתו של אמי מורתי ע"ה, ששמה חנה, ע"ש כו' ועד ע"ש אמו של שמואל, סיום וחיתום תפלתה „ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו“ (ש"א ב, יו"ד).

(81) שבהם „קאי איניש אדעתי דרבי“ (ע"ז ה, ריש ע"ב), כיון ש„נתן הי' לכם לב לדעת ועינים לראות ואונים לשמוע“ (תבוא כט, א).

(82) ראה אג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ב ע' תצב ואילך. וש"נ.

(תשי"א)⁸³, שניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל, ועד לגמר ושלמות העבודה, שהכל מוכן כבר לסעודה דלעתיד לבוא – ימות המשיח.

ובפרטיות יותר י"ל שג' תקופות הנ"ל מרומזים בג' התקופות דשלושים שנות נשיאותו⁸⁴ (בחיים חיותו בעלמא דין): תקופה ראשונה, מהתחלת נשיאותו עד להמאסר והגאולה והיציאה ממדינה ההיא, במעמד ומצב של תוקף גזירות המלכות (בדוגמת העבודה במצרים, "כור הברזל", לפני מ"ת), שעיקר עבודתו היתה במסירת נפש ממש (ע"ד עבודת האבות). תקופה שני', בבואו במדינת פולין, שעיקר עבודתו היתה בלימוד והפצת תורת חסידות חב"ד באופן של הבנה והשגה אף שעד אז ה' ברובו ע"ד חסידות פולין (ע"ד החידוש ד'וידעתם כי אני הוי"ו במ"ת). ותקופה שלישית, בבואו לחצי כדור התחתון, שעיקר עבודתו היתה בהפצת המעיינות חוצה ממש, לקרב ולזרז ולהביא את הגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד, כהכרותו הידועה: „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה“.

יא. ובנוגע לפועל:

בעמדנו בשבת מברכים חודש שבט, כולל ובמיוחד העשירי בשבט – צריך כאו"א לקבל על עצמו להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במעשיו, תורתו ועבודתו של בעל ההילולא, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ס⁸⁵, ובפרט בהביטול וההתקשרות אל כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא

(83) ראה שיחות ש"פ וארא תש"נ הערה 99 (ס' השיחות תש"נ ח"א ע' 56-255).
(84) ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 303 ואילך.
(85) לשון אדה"ו באגה"ק שם.

הדור, „הנשיא הוא הכל“⁸⁶, שבכאו"א – מציאותו וכל עניניו, בכל מכל כל, נעשים קודש לנשיא הדור, ע"ז שמלאים וחדורים בקיום שליחותו של נשיא הדור – משה רבינו שבדורו⁸⁷, גואל ראשון הוא גואל אחרון⁸⁸ – שענינו העיקרי „להביא לימות המשיח“⁸⁹ בפועל ממש.

ולהוסיף, שהידיעה שתיכף ומיד נכנס כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (כיון ש„הקיצו ורננו שוכני עפר“⁹⁰) ומביט על כאו"א מהחסידיים והמקושרים לבחון מעמדו ומצבו כו', מעוררת ופועלת לסיים ולהשלים (גם מלשון שלימות) את כל מעשינו ועבודתינו.

וכדאי ונכון לערוך התוועדויות מיוחדות – החל מיום הש"ק מברכים חודש שבט (נוסף על ההתוועדות שבכל שבת ושבת, „שנאמר בפרשת שבת ויקהל משה . . להקהיל קהילותי בכל שבת להכנס בבתי כנסיות ובבתי מדרשות

(86) פרש"י חוקת כא, כא.

(87) „אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא“ (תקו"ז תס"ט), „ואין דור שאין בו כמשה“ (ב"ר פנ"ו, ז).

(88) ראה שמו"ר פ"ב, ד. ח"א רנג, א. לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"נ.

(89) משנה ספ"ק דברכות. וראה גם סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 111 (לעיל ע' 65) ואילך. ע' 245 (לעיל ע' 190) ואילך.

(90) ישע"י כו, יט.

(91) וי"ל שקאי על האנשים והנשים והטף, כמו „ויקהל משה“ שנאמר בנוגע לציווי נדבת המשכן שהשתתפו בוה האנשים והנשים ויקהל לה, כב ואילך, „הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובמונם אנשים ונשים כמקדש המדבר“ (רמב"ם הל' ביהמ"ח פ"א ה"ב), וגם הטף, שגם הם השתתפו בנדבת המשכן* (אדר"ב רפ"א).

* אף ש.אין מבטלין תינוקות של בית רבן לבנין (רמב"ם שם).

(כי בכ"ה באלול נברא העולם)³³: מבואר בספרי קבלה³⁴ שבכל ר"ה ישנו דוגמת הענין ד'ויפל גו' תרדמה גו' ויישן ויקח אחת מצלעותיו גו' ויבן את הצלע גו' לאשה” – כיון שז"א ומלכות (איש ואשה) חוזרין לעמוד בבחינת אחר באחור, כמו בתחילת הבריאה „שנברא שני פרצופים“³⁵, „זכר מלפניו ונקבה מאחורו“³⁶, וכדי שיחזרו להיות בבחינת פנים בפנים, צ"ל ענין הנסירה, כמו „ויקח אחת מצלעותיו וגו'“, „שנברא שני פרצופים בריאה ראשונה ואחר כך חלקן“³⁵, וקודם הנסירה צ"ל דורמיטא (שינה), סילוק החיות, לצורך בנין המלכות, שתחזור להתייחד עם ז"א פנים בפנים.

ומעין זה ביום ששי שבכל שבוע³⁷ (שהוא כמו יום ששי דששת ימי בראשית)³⁸ – שנעשה הענין דדורמיטא דז"א, ענין הנסירה, שע"ז נעשה יחוד ז"א ומלכות לביל שבת³⁹.

ועד"ז בנוגע לכללות הזמן דשית אלפי שנין דהוה עלמא, שהם כנגד ששת ימי השבוע – שבאלף הששי, ערב שבת, סוף

(33) ויק"ר רפכ"ט. ועוד.

(34) ראה שער הכוונות ענין ר"ה. פע"ח שער ר"ה. ועוד.

(35) פרש"י בראשית א, כו. וראה ברכות סא, א. וש"נ.

(36) פרש"י כתובות שם.

(37) ראה סה"ש תורת שלום ע' 13 ובהערה 10 שם. וש"נ.

(38) כמודגש בשירו של יום, „ה' מלך גאות לבש“, „ע"ש שגמר מלאכתו ומלך עליהן“ (ר"ה לא, א). ולכן נקרא „יום ששי“, אף שכבר עברו רבבות ימים משי"ב (ראה לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ).

(39) כפי שה' צריך להיות אצל אדה"ר, לולי חטא עה"ד והקדמת היחוד בערב שבת (ראה שער הכוונות שם דרוש א'. פע"ח שם פ"ד. ועוד).

דבר) יפה“, כיון שע"ז נעשה תוספת חיות ועד להוספה שהיא באין-ערוך²⁶ – כהמשך הכתוב²⁷ „ויקח אחת מצלעותיו גו' ויבן גו' את הצלע גו' לאשה“, „זכר ונקבה ברא אותם“²⁸, „זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם אדם גו'“²⁹, „ויברך אותם גו' פרו ורבו ומלאו את הארץ גו'“³⁰, המשכת וגילוי כח האין-סוף להוליד בנים ובני בנים עד סוף כל הדורות³¹ – שמלבד החיות של האדם שהיא בהגבלה³², ניתוספה חיות בלתי מוגבלת (תוספת חיות באין-ערוך) בהמשך החיות דורעו ורעו עד אין-סוף.

ודוגמתו בכל ראש השנה, שנקבע באתד בתשרי, יום ששי למעשה בראשית

(26) כידוע שהוספה היא בערך לדרגא הקודמת יכולה לבוא בהמשך וללא הפסק מהדרגא הקודמת, מש"א"כ בהוספה שבאין-ערוך יש צורך בהפסק (ביטול) דרגא הקודמת, שע"ז באים לדרגא שבאין-ערוך (ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' לו. וש"נ).

(27) שם, כא-כב.

(28) שם א, כו.

(29) שם ה, ב.

(30) שם א, כה.

(31) ועד"ז בנישואי חתן וכלה – כמ"ש בברכות נישואין: „אשר יצר את האדם כו' והתקין לו ממנו בנין עדי עד“ (בנין נוהג לדורות – פרש"י כתובות ח, א), וחזתם (גם בה) „יוצר האדם“ („שהיא ודאי ג"כ נבראת ליצירת אדם לדורות“ – חדא"ג מהרש"א שם), „אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה כו'“ („משום דשייכא בריאה בחתן וכלה* אמר לשון בריאה בששון ושמחה“ – אבודרהם בברכת נישואין ופירושן).

(32) לא יותר מאלף שנה – „שכך אמרת לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות . . נתת לו יום אחד משלך שהוא אלף שנה“ (ב"ר רפכ"ב. וש"נ).

* וי"ל שכולל גם הבריאה חדשה שהיא תכלית הנישואין – לידת הולד.

(ומתקנת) הסיבה לכייתו של רבי, „אתורה ומצות קא בכינא“, ביטול התומצ' לאחרי המיתה, שבנוגע לענין זה אין חילוק (לכאורה) אם המיתה היא בערב שבת או בשאר ימי השבוע!?

וכמודגש בדברי הגמרא¹⁴ אודות מיתת דוד המלך שביקש למות בערב שבת (דיש לומר שהי' חפץ גם בהמעלה ד,מת בערב שבת¹⁵), ואמר לו הקב"ה „כי טוב יום בחצריך מאלף¹⁶, טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתידי שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח“, היינו, שמעלת העסק בתומצ' אפילו יום אחד בלבד גוברת על המעלה ד,מת בערב שבת“.

ועוד ועיקר:

איך שייך לומר באמיתיות (בתורת-אמת), „מת בערב שבת סימן יפה לו“ (ועד"ז בשאר אופני מיתה שעליהם נאמר „סימן יפה לו“) - „סימן יפה" ביהס למאורע של מיתה, היפך החיים, והיפך הטוב בתכלית ע"פ התורה, תורת חיים, „חיינו ואורך ימינו“¹⁷, וכמ"ש¹⁸ „אשר

(14) שבת ל, סע"א.

(15) כלומר, נוסף על עיקר הבקשה בשלילת המיתה ביום השבת (כש,אמר לו (הקב"ה) בשבת תמות), נכלל בבקשה גם ענין חיובי* בנוגע לתיום המבוקש, כמו „אמות באחד בשבת“, „שיוכלו להתעסק בי ובהספד“ (פרש"י).

(16) תהלים פד, יא.

(17) נוסח תפלת ערבית - ע"פ לי הכי ס"פ נצבים.

(18) אחרי יח, ה.

* להעיר ממכות יו"ד, סע"א (ובחזא"ג מהרש"א): „אמר דוד לפני הקב"ה, רבש"ע, שמעתי בני אדם אמרים מתי ימות זקן זה ויבוא שלמה בנו ויבנה בית הבחירה... אמר לו הקב"ה כי טוב יום בחצריך גו" - שמזה משמע שבבקשתו להקדים הסתלקותו לערב שבת נכלל הענין החיובי להקדמת בנין ביהמ"ק.

וכן יש לעורר ע"ד ההכנות לעריכת ההתוועדות העשירי בשבט - שבוודאי תהי' ביחד עם בעל ההילולא, נשיא דורנו בראשנו, ומשה ואהרן („הם המדברים גו" להוציא את בני ישראל ממצרים“⁹⁷) עמהם⁹⁸, כיון שתיכף ומיד ממש, ביום הש"ק פרשת וארא (לפני התחלת הקריאה בפרשת בא), יוצאים כל בניי מהגלות, „בנערינו ובוקנינו גו" בבנינו ובבנותינו“⁹⁹ (כפי שקורין במנחה), ובלשון המדרש¹⁰⁰ „ראובן ושמעון סלקין“, העלי' דכל בני ישראל מן הגלות אל הגאולה האמיתית והשלימה, כולל גם העלי' דבני ישראל לדרגת האבות¹⁰¹, העצם דישראל כפי שהם חד עם עצמותו ית', ובוה גופא בעילוי אחר עילוי עד אין סוף, כמ"ש¹⁰² „ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון“, בביהמ"ק השלישי והמשולש, „מקדש אדני-כוננו יריך“¹⁰³.

(97) פרשתנו ו, כז.

(98) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד - פסחים

קיד, סע"ב.

(99) בא יו"ד, ט.

(100) ויק"ר פל"ב, ה. וש"ב.

(101) ומודגש ביותר בשנה זו, הי' תהא שנת נפלאות בכל, „בכל מכל כל“ - מעלת האבות שהטעמן הקב"ה בעוה"ז מעין העוה"ב (כנ"ל ס"ז).

(102) תהלים פד, ח.

(103) בשלח טו, יז.

ללמוד בהם תורה לרבים“⁹², ובפרט בראש חודש שבט (נוסף על הנהוג לאחרונה בכל ראשי חדשים), „בעשתי עשר חודש באחד לחודש“⁹³. הואיל משה באר את התורה“⁹⁴, „בשבעים לשון“⁹⁵ (תוכן עבודתו של בעל ההילולא בהפצת המעיינות חוצה בשבעים לשון) - לעורר ולחזק איש את רעהו בכל הענינים האמורים, ובמיוחד בזירוז והבאת הגאולה תיכף ומיד.

92 שו"ע אדה"ז או"ח סר"ג ס"ג (מיל"ש ר"פ ויקהל).

93 להעיר מהשייכות דר"ח שבט (חודש החמישי בחדשי החורף) לר"ח מנחם-אב (חודש החמישי בחדשי הקיץ), יום ההילולא של אהרן הכהן, גמר ושלמימות עבודתו של אהרן במשך קכ"ג שנה* באופן ד,אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" (אבות פ"א מ"ב), שבאופן כזה צריכה להיות עבודת כאו"א מישראל, „הוי מתלמידיו של אהרן" (אבות שם), כמודגש במיוחד באופן עבודתו של בעל ההילולא דעשירי בשבט.

94 דברים א, ג"ה.

95 פרש"י שם, ה.

96 ראה לקו"ש חל"ו ר"ח שבט תש"ג ס"ו.

וש"ב.

* להעיר מהשייכות לאמירת הלל בראש חודש - „נמצאו עונין בכל ההלל הללויה מאה ושלוש ועשרים פעמים, סימן להם שנותיו של אהרן" (רמב"ם הל' זנוכה פ"ג הי"ב. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 229 ואיל').

יעשה אותם האדם וחי בהם“, „ולא שימות בהם“, שלכן פיקוח-נפש דוחה כל התורה כולה⁹⁶, כיון שהשלימות ע"פ רצונו של הקב"ה בתורתו⁹⁷ היא בחיי הנשמה בגוף דוקא!?

ויש לומר נקודת הביאור בזה - שה„סימן יפה“ ד,מת בערב שבת" מורה ומדגיש תיקון הענין הבלתי-רצוי שבכללות ענין המיתה, ובמילא מתבטלת (ומתקנת) גם סיבת ככייתו של רבי על ביטול התומצ'צ, כדלקמן.

ג. ויובן בהקדים ביאור התחלת ושורש הענין ד,מת בערב שבת סימן יפה לו" - כפי שהי' בערב שבת הראשון:

בערב שבת הראשון, יום הששי לבריאת העולם, יום ברוא אדה"ר, הי' מעין ודוגמת ענין המיתה⁹⁸ - „ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויישן“⁹⁹, ש„שינה" היא „אחד¹⁰⁰ מששים למיתה“¹⁰¹.

ואף שתרדמה ושינה הו"ע בלתי-רצוי לכאורה, טילוק החיות (אחד מששים למיתה), הי' „סימן (שגורם¹⁰² ומביא

(19) יומא פה, ב. וש"ב.

(20) וכמודגש גם בציווי התורה „ונשמרתם מאד לנפשותיכם" (ואתחנן ד, טו. וראה ברכות לב, סע"ב ובחזא"ג מהרש"א), וכיון ש„מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמו"ר פ"ל, ט), מחוייב כביכול הקב"ה בשמירת חיי הגוף דכאו"א מישראל.

(21) נוסף לכך שהעונש דמיתה כפשוטה נגזר בגלל החטא דאדה"ר בערב שבת הראשון, ואדה"ר עצמו מת בערב שבת (ראה לעיל הערה 2).

(22) בראשית ב, כא.

(23) ברכות נו, ב. וראה גם ב"ר פ"ז, ה.

(24) ולהעיר, שמיתה נקראת גם בלשון שינה (ראה ב"ר שבערה 10, ובחידושי רד"ל שם. ועוד).

(25) להעיר ש„סימן" הוא (לפעמים) רק דבר המברר, ובעיקר דבר הגורם (ראה בארוכה צפע"ג לרמב"ם ריש הל' מאכלות אסורות (שיעור היומי דעש"ק וה...).

חלק משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט ה'תשנ"ב

– בקשר לפטירת הרה"ח וכו' ר' משה יצחק ע"ה העכט* בערב שבת –

א. בסוף מסכת כתובות שנינו, "מת בערב שבת סימן יפה לו" (שיכנס למנוחה מיד²).

והתחלת הענין: "כשחלה רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצאו בוכה, אמר לו רבי מפני מה אתה בוכה, והתניא מת מתוך השחוק סימן יפה לו מתוך הבכי סימן רע לו, פניו למעלה כו', פניו כלפי העם כו', פניו צהובין כו' מת בערב שבת סימן יפה

לו וכו', מת מחולי מעיים סימן יפה לו מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים, א"ל אנא אתורה ומצות קא בכינא⁴.

וצריך להבין: למה לו לר' חייא להביא הברייתא בשלימות ללא צורך, דהא מרישא דברייתא, מת מתוך הבכי סימן רע לו, די לו לשלול בכייתו של רבי?

4 דודאי מי שבוכה מפני יראת מיתה* סימן רע הוא לו, אבל אני בוכה על תורה ומצוות שיתבטלו ממני, כדאמרין במתים הפשי מן המצוות (תדא"ג מהרש"א). וכה"ג מצינו במרע"ה שזלגו עיניו דמעות בשעת מיתתו, כדאיתא בב"ב דף ט"ו גבי שמונה פסקים שבתורה שהקב"ה אומר ומשה כותב בדמע, לפי שנתאה משה לקיים המצוות התלויות בארץ, כדאיתא סוף פ"ק דטוטה (עיון יעקב).

וראה גם אדר"ג שם, ג (ועד"ו בסנהדרין סה, א): "כשחלה רבי אליעזר אותו היום ערב שבת הי' . אמר אוי לי על שתי זרועותי אלה ב' ספרי תורה שנפטרין מן העולם, שאם יהיו כל הימים דיו וכל קנים קולמוסים וכל בני אדם לבלרין אינן יכולין לכתוב כל מה שקריתי ושניתי . . ולא הסרתי [נ"א: מן התורה] אלא כאדם שטובל אצבעו בים כו", היינו, שהצטער ("אוי לי") על כך שלא יוכל להמשיך לעסוק בלימוד התורה (נוסף על החסרון בנוגע לתלמידים שלא יוכלו ללמוד ממנו תורה), כיון שכל ריבוי התורה שלמד עד עתה אינו אלא "כאדם שטובל אצבעו בים".

5 ראה עין יוסף שם – בביאור סברת המקשה דלא אסיק אדעתיה דלישני ל' כדמשני בקדמיתא איפוך, עיי"ש.

* ושאינו בכייתו של ריב"ז (נוסף לכך שלא היתה בשעת פטירתו ממש (ראה שוה"ג להערה 8)) שלא היתה מפני המיתה עצמה, אלא "מאמת משפטו" של מ"ה הקב"ה (ברכות כח, ב ובפרש"י), ולכן לא שאלו תלמידיו מהא דמת מתוך הבכי סימן כו", דקאי על הבכי מיראת המיתה עצמה.

13 משיחות ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט (ב) ה'תשנ"ב

כיון שרבי עצמו מת בערב שבת¹², היינו, שנוסף על הסימן יפה דמת מחולי מעיים, הי' אצל רבי גם ה"סימן יפה" דמת בערב שבת.

ובטעם הדבר (הצורך בכ' סימנים יפים) יש לומר – שגם לאחרי שלילת הסימן רע דמת מתוך הבכי מצד כוונתו ומחשבתו של רבי, "אנא אתורה ומצות קא בכינא", יש צורך לשלול ה"קס"ד דסימן רע" בבכירתו של רבי כפי שנראה בחיצוניות ובגלוי (שהרי אין אדם יודע מה שבלבו של חבירו¹³) – ע"י הוספת עוד "סימן יפה" (נוסף על הסימן יפה החולי מעיים, גם הסימן יפה דמת בערב שבת), שני סימנים יפים כנגד ה"קס"ד דסימן רע" בבכירתו של רבי.

ב. וצריך ביאור בגוף הענין:

הוספת הסימן יפה דמת בערב שבת שוללת רק ה"סימן רע" דמת מתוך הבכי, אבל (לכאורה) אינה מבטלת

ויש לומר, שבהזכירו כל הברייתא (עד סיומה) היתה כוונת ר' חייא להחליש (ולבטל) הסימן רע שבכירתו של רבי (ש"מצאו בוכה"), כיון שיש לו גם הסימן יפה שבטיוס הברייתא: "מת מחולי מעיים סימן יפה לו מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים¹⁰", שהרי רבי חש ומת מחולי מעיים¹¹.

ויש להוסיף ולבאר גם שייכותה של הבבא, "מת בערב שבת סימן יפה לו" –

6 ראה עין יוסף שם.

7 גם לפני תשובתו של רבי, "אנא אתורה ומצות קא בכינא".

8 לפי סברתו של ר' חייא שחשש שזוהי שעת פטירתו, שלכן אמר לו, "מפני מה אתה בוכה והתניא מת כו", אף שלפי האמת לא היתה אז שעת פטירתו (שעל זה מדובר בהתחלת הסוגיא (קג, א): "בשעת פטירתו של רבי אמר כו", ואו לא הי' בוכה*).

9 דלא כבאבות דר"ג (שם, ב) שהסיוס הוא ב"מת במוצאי יוה"כ".

10 "שמתיסרין ביסורין ומתמרקין עוונותיהן" (פרש"י שבת קיה, א. וראה מסכת שמחות ספ"ג. ב"ר פס"ב, ב*), "למרק אכילה מן המעיים להיות נקיים וטהורים כמלאכי השרת" (פ"י התוס' – שבת שם**).

11 ראה בהמשך הסוגיא קד, רע"א ובתוד"ה ומנה. סדה"ד בערכו.

* ראה גם הגהות יעב"ץ לברכות שם (כשחלה ריב"ז כו' תחזיל לבכות וכו' בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים כו' והכינו כסא כו") – ש"א (בשעת פטירתו) לא הי' בוכה. ומ"ש באדר"ג (שם, א) "בשעת פטירתו של ריב"ז הי' מגבי קולו ובוכה" – י"ל שאין זה בשעת פטירתו ממש, אלא סמוך לפטירתו, שהרי לא"ז "הוא הי' אומר פנו הבית מפני הטומאה והכינו כסא לחזקי מלך יהודה" (כהסיוס גם באדר"ג), שתוכן אמירה זו שייך לשעת הפטירה ממש (כפשוט), ואו לא הי' בוכה.

* ושם: "כל מי שנאמר בו גיעה מת בחולי מעיים".

** ושם: "פי' בקונטרס למרק עוונותיהם, ור"י אומר כי יש במדרש למרק כו", ובעין משפט (על

12 ראה ירושלמי כלאים פ"ט ה"ד. כתובות פ"ב ה"ג. סדה"ד שם.

13 פסחים נד, ריש ע"ב.

הגליון) מציין לב"ד פס"ב (החסידיים הראשונים היו מתייסרין בחולי מעיים . . שהחזיל ממרק" (וכ"ה במסכת שמחות שם, ומסיים: כדי שיבוא זכאין לעוה"ב), כלומר, ש"חזולי מעיים" הוא לא "למרק עוונותיהם", אלא "למרק אכילה מן המעיים כו" (ועפ"ז מובן שהמירוק נעשה ע"י חזולי מעיים דוקא, משא"כ לפי רש"י ה"ז שייך לכל ענין של חזולי ויסורים). אבל, ה"ה הוספה (להיות נקיים וטהורים) כמלאכי השרת" אינה בב"ד שם.

וי"ל שהמקור הוא ביומא (ד, ריש ע"ב): "לא בא הכתוב אלא למרק אכילה ושת"י שבמעיו (של משה בעלייתו להר) לשומו כמלאכי השרת" (ומ"ש "כי יש במדרש כו" – כי ביומא מדובר אודות מירוק אכילה ושת"י ע"י העדר האכוש בעליית משה להר, ובמדרש נתפרש ענין זה בנוגע למיתת צדיקים מחולי מעיים).